

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, 1680

109. An licitum sit in absentia infirmi vulnerati applicare eius sanguini
medicamentum, ut asserunt, simpaticum? Et an supradicti sint
denunciandi Sancto Officio? Et an Episcopi, & Inquisitores ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76372)

nem demonis sapere hæresim manifestam. Sed aliqui concordant supradictas duas opiniones pugnantes, & dicunt quod opinio Simanæ procedit, quando demon invocatur per verba deprecative, opinio verò contraria, quando demon invocatur imperative. Vide Scell. tom. 4. decis. 468. n. 18. & alios; sed hæc distinctio mihi displicet, ut infra patebit.

Sup. in Ref. not. præterea, §. Sed ostendit & seq.

RESOL. CVIII.

An pertineat ad Inquisitores cognitio ensalmodum, & possunt punire ensalmatores?
Et de ducitur delictum ensalmodum non esse mixti fori respectu Magistratus secularium? Ex part. 4. tract. 8. Ref. 122.

§. 1. **A**NNO circiter 1613. orto dubio inter Olypionensem Archiepiscopum & Tribunal Inquisitionis, cuinam potius utriuslibet incumbere cognitio & punitio ensalmodum? Consultus Paulus V. respondit in hæc verba. Servetur jus commune. Hinc doctus Emanuel de Valle de Moura opus. de incant. & ensal. sect. 3. cap. 1. per totum, probat ensalmodum cognitionem pertinere ad Inquisitores saltem cumulative, etiam quando non sapient hæresim manifestam, stante Constitutione Sixti V. Vide Hieronymum Llamas in 3. part. 3. methodi. cap. tit. Incantatores §. ad secundum, ubi expresse dicit Inquisitores esse iudices ensalmodum; sed quando occurrit talis casus, legant Inquisitores supradictam auctorem loc. cit. c. 5. late tractat hanc materiam, & docet quoniam ensalmi sapient hæresim manifeste, hodieque de jure practicato subdantur Inquisitoribus.

2. Hinc deducitur contra Malleum maleficiorum part. 3. quest. 1. & Valentiam tom. 3. disp. 6. quest. 13. delictum ensalmodum non esse mixti fori respectu Magistratus secularis, etiam quando sapient hæresim manifeste, sed ut diximus, pertinere ad Inquisitores, privative ad iudicem sæcularem, ex cap. accusatus, de heret. in 6. quod non intelligitur de solis formaliter hæreticis, sed de quibusvis etiam suspectis de hæresi, & in specie quod dictus textus comprehendat etiam dicta, vel facta hæresim sapientia, notat Emanuel ubi supra n. 33. ubi optime asserit quod opus, vel dictum suspectum de hæresi manifeste, faventque operantem, vel dicentem suspectum de vehementi, indubitanter reponit rem in causa & iudicio hæresis.

RESOL. CIX.

An sit licitum in absentia infirmi vulnerati applicare ejus sanguini medicamentum, ut asserunt, Sympaticum?
Et an supradicti sint denunciandi S. Officio?
Et an Episcopi, & Inquisitores debeant videre, & attendere ad supra dicta medicamenta, & eis suis Diocesibus eliminare? Ex part. 11. tract. 4. & Misc. 1. Ref. 42.

Quod hoc §. 1. **A**ffirmative respondet novissime Ioannes Petrus de Crescentiis in Presidio Romano lib. 3. num. 113. ubi sic ait: [Vn Religioso per caritatem medicò certo dover' huomo ferito in testa, applicando l'unguento simpatico, o l. vitriolo Romano al sangue uscito dalla ferita, e curando quel tale in lontana distanza. Fù dubitato se gli peccò. Il medicare in questo modo è approvato da Medeci Elia Menclinetto, Gio: Ernesto Burgyravo, Osualdo Grollio, Deniello Bacherio, Rodolfo Goelen; Vvirichio, Cardano, Schen-

chio, Vvechero, Basilio Valentino Monaco, & da tutti y seguaci di Paracello, per l'inventione di cui l'Imperatore Massimiliano così faceva medicare i feriti, come scrive Gio Battista Porta lib. 8. suo Mag. cap. 1. 4. ad fin. & l'eruditissimo Loredano loda questa inventionem nella sua Dianea.]

2. Et paulò infra reddit rationem, probat enim; [Che le virtù occulte sono grandi, accompagnate dalla virtù simpatica c'hail vitriolo con il sangue, & il sangue con la ferita, che se per essemplio la calamita non tira il ferro se non vicino; questo, è perche forse non ha virtù maggiore in quantità, ma quella di doppia simpatia nel nostro caso può essere più vigorosa, è trasferirsi per corpi fortissimi, è velocissimi dal sangue medicato alla ferita sì che la calamita douunque sia, sempre si volta à tramontana, o sia questo, perche y monti di calamita, che sono in quelle parti, per si lontano spatio le comunicano questa virtù simpatica; o ciò venga dall'astro, che è altrettanto mille volte più lontano, e pure à se la volge, trasmettendole quella virtù, che la muove. Vediamo per una parte, che con questa maniera di medicare si guarisce, dall'altra non ci è demonstratione à convincere che tal'effetto sia sopranaturale, dunque naturale: haffi à diremi piace la risposta, che a cota l'esperienza dà il dottissimo Gio: Battista Sironi Filosofo Milanese, Scrittore insigne di varia eruditione, il quale trattando filosoficamente il caso par. 2. n. 8. doppo di haver provato, che la simpatia in distanza si grande non può operare, conchiude che non già per alcuna sopranaturalità superstiziosa si guariscono cotali ferite; ma solo perche sendo ferite semplici, y nella superficie, sono atte a guarire de se medesime, quando vi s'habbia cura, che non faccian putredine, & à guarire anco più presto, mostra co' Medici, e Filosofi allai giovare l'imaginativa disposta à muovere gli spiriti, mentre che l'huomo assicurtasi dover guarire con quel simpatico remedio di cui tante sperienze ogni giorno si veggono. E certo, che egli si fa senza legni, senza parole, od altra superstiziosa osservazione, e perciò molti credono, che à farlo non sia peccato, mentre in buona fede si fa: nè si presume dolo, o culpa in cosa che pubblicamente si fa, ne si può fare, Farina de pen. temp. quest. 89. num. 62. In quanto à me non costando di sopranaturalità; crederei, che non fosse peccato à farlo; poiche in dubio sempre deve riputare l'effetto naturale.] Vnde ex his novissimè Ludovicus Bertrandus Loth. Dominicanus in Refol. Theolog. tract. 14. quest. 1. art. 3. docuit probabiliter posse tuta conscientia, uti his medicamentis, renunciando tamen prius omni pacto explicito & implicito cum demone. Quia vel est probabile vel saltem dubium an pulvis ille, habeat talem virtutem, sed quoties est dubium, an effectus aliquis proveniat à causa naturali, eo quod non constat, an vires causæ naturalis, excedat necne; censendum est potius à causa naturali provenire. Ergo licet uti tali remedio sine ullo vitio superstitionis. Ita ille, qui tamen subdit, salvo meliori iudicio.

3. Sed ego proptus puto esse abstinendum ab his medicamentis, tanquam supersticiosiis, & ita docet Bonacina tom. 2. disp. 3. de leg. 9. §. puncti. 4. num. 15. & alij penes ipsum.

4. Probatum nam interrupta sphaera activitatis, non potest agens naturale producere suum effectum, ut si inter magnetem & ferrum interponatur paries, non potest amplius magnes attrahere ferrum, vel si inter solem & hæc inferiora ponantur aliqua corpora densa, sol non amplius poterit eisdem effectus producere, quos modo producit, ergo etiam in nostro casu, si daremus sphaeram activitatis huius remedij applicari panno lineo, se protendere usque ad infirmum distantem,

distantem, nihilominus fatendum est huiusmodi, sphaeram, & contactum virtutem interrumpi per multa objecta interposita, ut per muros parietes, in quibus clausi edentur panni linei, quibus remedium applicatur; consequenter dicendum est huiusmodi effectum viribus naturæ fieri non posse.

5. Deinde omnis effectus vel est à causis naturalibus, vel à Deo, vel à malo spiritu, sed hic effectus sanitatis non est à causa naturali, ut probatum est cum nulla virtus naturalis agat in distans, sed per contactum: neque posse dici esse à Deo, quia quando non constat ex scriptura, vel ex Ecclesiæ traditione aliquem effectum esse à Deo, non debemus illum Deo tribuere: ergo erit à malo spiritu.

6. Item probatur, quia si hoc remedium applicatum panno lineo, vel ensi, vel ligno intincto sanguine naturaliter prodesset ad sananda vulnera in tanta distantia, sequeretur etiam venenum, vel quid simile noxium, & lethiferum applicatum eidem panno lineo nocere vulneri, cum par videatur utriusque ratio; sed consequens est falsum: ergo & antecedens.

7. Et tandem, quia si huiusmodi effectus naturaliter producit ab hoc remedio, maxime quia est aliqua sympathia, & conformitas inter remedium, & effectum; sed hoc dici non potest, quia effectus sanitatis data quavis sympathia est effectus realis: ergo necessario fieri debet per aliquam actionem; actio autem non potest dari naturaliter in tanta distantia, cum non intercedat contactus, & impediatur sphaera activitatis.

8. Unde patet responsio ad ea, quæ adduxit Crescentius ubi supra ad auctoritatem Maximiliani Imperatoris, qui simili remedio utebatur ad sanandos vulneratos etiam absentes, ut refert Ioannes Baptista Porta in sua magia l. 8. cap. 14. ad fin. fol. 162. quod remedium appellatur unguentum armarium, eò quod applicaretur ensi, quo infirmus sauciatus, & vulneratus fuerat; ergo videtur remedium naturale, & permittendum.

9. Respondeo primo cum Bonacina ubi supra, Maximilianum Imperatorem fortasse non usum fuisse illo remedio in ea distantia, in qua adhibetur id de quo nos quaerimus.

10. Respondeo secundò, illud exemplum pati eandem difficultates, quas patitur casus à nobis propositus, præsertim cum auctor illius unguenti armarii fuerit Paracelsus, qui fuit auctor damnatus; afferre autem inconveniens, non est solvere difficultatem.

11. Addo, illud remedium non approbari à Porta, sicut ab ipso cætera consueverunt approbari, quod indicium est alicujus superstitionis.

12. Dicendum est igitur ad actionem quamlibet prærequiri necessario contactum, ut ex pluribus probat Paulus Aretius nostræ Religionis ornamentum de generat. lib. 1. disp. 5. q. 4. l. sect. 7. qui ad 16. argum. ex allata doctrina damnat tanquam procedentem ex arte Dæmonum, & rationem illam circa absentem cum panno ejus sanguine intincto. Et ideo Hermanus Busembaum in medulla Theol. mor. lib. 3. tract. 1. dub. 4. damnat tanquam supersticiosum, si unguento armario quo gladius inungitur, absens curetur. Immo aliqui putant, supradictos esse denunciandos in Sancto Officio: Vide Bonacinam, ubi supra, numero 19. distinguentem.

13. Nec obstat superius dictis, quod in casu dubij, non est aliquis damnandus superstitionis, ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 60. art. 4. & in re præsentis de superstitione Suar. lib. 2. de superstitione, cap. 1. §. num. 24. Lessius lib. 2. cap. 4. §. n. 61. Sayrus lib. 4. clau. reg. cap. 6. num. 4. Bonacina in primum præceptum Decalogi disp. 3. quæst. 5. punct. 4. num. 9. Verum quando dubitatur; & alij apud

iplos: quia revera plurima sunt, quæ contingunt ex virtute naturali, & tamen à viris etiam doctis, non satis intelliguntur quomodo contingant, ut videtur est apud S. Augustinum libro 14. de civit. cap. 24. & libro 21. cap. 5. & 7. tom. 5. & apud Aristotelem libro de admirandis auditionibus, & apud Plinium libro 7. ferè per totum, & apud Franciscum Victoriam, de Magia quæst. 3. numero 8. qui multa huiusmodi recensent, ac proinde neque ex eo, quod non satis constet, quomodo hoc, aut illud possit contingere naturaliter, est absolute judicandum, non posse contingere.

14. Respondeo enim, nos non versari in casu dubio, sed certo & verissimo, agens enim non potest agere in distans; ita ut contrarium asserere esset contra fidem secundum Molinam in 1. part. quod probat ex Scriptura, & idè dixit David, Deum esse ubique ex ejus operatione, inquit enim, Si ascenderis in Cælum, & ibi illic es, &c. & rationem subdit, Et in illis manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Et S. Paul. Act. 7. eodem modo argumentatur ita loquens, quoniam non longe sit ab unoquoque nostrum, in ipso enim vivimus, movemur, & sumus.

15. Sed hanc censuram Molinæ impugnat Aretius ubi supra, sect. 2. qui tamen, ut diximus, firmat pro communi, & vera sententia, quod ad quamlibet operationem requiritur contactus, & sect. 7. respondet ad argumenta, quæ ex quibusdam experientis videntur contrariæ sententiæ favere.

16. Idè Episcopi, & Inquisitores vigilant supra dicta medicamenta, ut vocant sympathica à suis Diocesis eliminare: ex his mihi non placet modum sanandi iheriticam, vulgò Zafaram, mingendo in herbam, vel cum lotio mensurando infirmi corporis staturam, illudque dividendo, &c. hoc enim pacto dabitur actio in distans, nisi fortè dicas herbam illam, Marrobium vocant, excitatam lotio, emittere aliquam virtutem in corpus infirmi per aërem diffusam: quod non est incredibile. Ita Tancred. ubi supra, num. 21.

17. Nota etiam obiter pro curiosis, quod Delio lib. 1. disquis. cap. 3. q. 4. & Baldel. tom. 2. disp. 15. n. 24. non putat esse superstitionem illam, quam putant habere in Flandria quotquot sunt nati in die paracotes, ut suo contactu sanentur à febribus; & quotquot sunt nati septimi masculi ex legitimo matrimonio, nullo femineo fetu intercedente & Reges Francorum, ut sanent strumulos; Nam illis ait concedi virtutem in honorem diei, & propter sanctitatem mysterij quod tunc recolitur, & aliis in honorem matrimonij, & Regibus Franciæ omnino competere ex virtute divina; Vide etiam doctissimum, & amissimum Patrem Tancred. de Relig. tract. 2. lib. 2. disp. 7. quæst. 6. num. 23.

RESOL. CX.

An soli Inquisitores possint in causis lamiarum procedere?

Et an Inquisitores simul cum Episcopo in causis hereticorum contra lamiarum, & striges debeant procedere: Ex part. 4. tit. 8. Ref. 120.

§. 1. **A**D hoc dubium respondet Franciscus Pegna in Paralipomena, ad tract. de strigibus Bernardi Comensis, ubi sic ait: Si quaeras an soli Inquisitores in causis lamiarum procedere possint, secus ac fiat in causis hereticorum, ut in cap. per hoc de heret. in 6. Extravag. ex eo de heret. Clem. 1. de heret. respondeo tutius quidem esse ac decentius ut Inquisitores perinde in causis lamiarum ac in causis hereticorum procedant,